

LBRIS

We know
books

Coordonatorii colecției:

Serban AXINTE
Bogdan CREȚU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LESENCIUC, ADRIAN
Critica de direcție / Adrian LESENCIUC
Iași: Junimea, 2024
ISBN 978-973-37-2486-5
Vol. 3: **Inelul. Deschideri vectoriale**
ISBN 978-973-37-2825-2
821.135.1.09

Redactor: Ioan RĂDUCEA
Tehnoredactor: Cezar BACIU
Coperta: Ionuț BROȘTIANU

Editura JUNIMEA,
Bulevardul Carol I
Parcul Copou, Iași
700 506
C. p. 85, Oficiul Poștal nr. 1, Iași
e-mail: edjunimea@gmail.com
revistascriptor@gmail.com
Telefon: 0232 705 837

© Adrian LESENCIUC
© Editura JUNIMEA, IAȘI – ROMÂNIA

Adrian LESENCIUC

Critica de direcție

Volumul III
Inelul. Deschideri vectoriale

Editura JUNIMEA
2024

SUMAR

Note asupra volumului III.....	5
CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ. ESEURI. MEMORII.	
INTERVIURI.....	9
Conștiința sisifică	11
Despre orizontul unei noi paradigme.....	19
Perspectiva pentadică.....	27
Profilul unui intelectual de stânga care nu s-a scăldat în realism socialist.....	37
Un proiect de geografie literară a Brașovului.....	44
Literatură și filosofie	50
Un exercițiu de geografie literară locală	60
Un exercițiu de geografie literară a Sibiului care pune în lumină și Brașovul	65
Dimensiunea germanică a limbii române.....	70
O critică a „operei compozite” contemporane	75
Tânărul Voiculescu prin lentile pârscovene	80
Cronicarul <i>Operei prima</i> la Brașov	84
Cărțile care zidesc	89
Teme aparent marginale sau <i>strategia acțiunii indirecte</i>	92
Bucovina lui Eminescu sau efecte contextuale asupra publicisticii poetului	97
<i>Aisbergul</i> lui Gheorghe Crăciun în lectură jakobsoniană	103
Puncte de inflexiune în oglindă.....	113
Fantasmele împielite ale salvării	118

URBIS We know braks	
Raportarea la repere.....	125
Înălțimile Brașovului în orizontul câmpiei.....	131
Simetrii și discrepanțe sau Când comparatistul depășește cadrul clasic de analiză.....	135
Jocuri auctoriale	140
Puntea dintre memorii și eseu.....	145
Fiziologia unui organism literar neacomodat la întunericul deceniului.....	149
Adevărul și miturile. Împotriva mitului care se vrea adevăr	158
Nicolae Steinhart. Portret în <i>golden hour</i>	164
O proiecție vectorială a devenirii. Coborâri înspre gradul zero al judicativului	169
Roma ca un imens decor. Singularități. Singurătăți.....	177
Conștiința tragică, o formă de excepționalitate	180
Rodul pedagogiei lui Noica	185
Eseostudii	189
Vocea din <i>off</i> . Eseuri în ramă ficțională.....	199
Spiritul critic lucid al Grupului de la Brașov	205
O lectură autentică a literaturii sub semnul autenticului	212
Închiderea și deschiderea culturii într-un studiu-asimptotă.....	217
Motive de SFadă	223
Eseul ultrascort.....	227
Fișe, ipostaze, evocări.....	233
Întemeierea prin poveste. Gânduri pe marginea <i>Pedagogiei</i> <i>poveștii</i>	242
Despre starea de duminică perpetuă	247
Literatura vizuală	252
Descoperirea accidentală de sine	257
Methodos	260
O privire asupra literaturii locale de pe orbita eliptică a teoreticianului	265
Arhipelagul modernității conservatoare	270
Prolegomene la discursul îndrăgostit.....	275
Un Babel întors	282
Pentru o poetică a istoriografiei.....	285

Despre revizuire în climatul unei stagnări generale.....	288
O istorie obiectivă a Cenacului de Luni.....	293
O recuperare sintetică a sintezei cunoașterii la Culiuanu.....	300
Istoria <i>Grupului de la Brașov</i> . Perspectiva <i>Școlii de la Brașov</i>	305
O literatură locală cât o literatură națională. La ce bun a vorbi la modul incluziv despre literatura Brașovului?.....	313

Conștiința sisifică

Nicholas Catanoy a fost un spirit liber, un poet, prozator și eseist român care a ales calea exilului, un enciclopedist născut la Brașov cu un parcurs profesional de excepție. Încă prolific în prag de centenar, publicând în ultimele decenii preponderent eseuri, interviuri și memorialistică, Nicholas Catanoy a lăsat vizibile în aceste lucrări spiritul său enciclopedic, profunda cunoaștere și expunerea sintetică a realităților (spațio-temporale) trăite sau percepute prin medierea lecturii. Este și cazul condensatei lucrări *Cârja lui Sisif* publicată la editura brașoveană Aula¹ – singura sa carte apărută în orașul natal – care parcurge vârstele și locurile, etapele propriei deveniri. Cartea redă ciclicitatea absurdă a unui alt Sisif, autor sau lector, în urcarea fără noimă a pantei Acrocorintului, într-un proces al cunoașterii epuizant, mereu insuficient și permițând esențialului să se risipească odată cu propria viață și cu uitarea.

Spirit universal, martor al secolului în care a trăit și la care s-a raportat critic, în transformările căruia s-a implicat, Nicholas Catanoy este produsul unui mediu eminent multicultural, Brașovul. Provine dintr-o familie multiculturală, la care face numeroase referiri în textele sale, studiază la Cluj medicina (pe care o absolvă și apoi o practică) și filosofia (care îi va facilita accesul spre cunoașterea universală) și, după o perioadă de detenție în lagărele comuniste și după zece ani de practică medicală în diferite locuri din țară, alege să emigreze în Canada francofonă, unde continuă să practice medicina, unde face cursuri de pilotaj

¹ Nicholas Catanoy. (2007). *Cârja lui Sisif*. Brașov: Aula. 426 p.

ajungând medic-pilot la Crucea Roșie, devenind în paralel profesor invitat al Universității Sir George Williams din Montréal. În această perioadă quebecoază renunță la numele românesc, Nicolae Cătănoiu, în favoarea celui universal, Nicholas Catanoy. Renunță ulterior și la Lumea Nouă și se întoarce în Europa, la Paris, unde lucrează ca lector la Editura Seuil, după numai un an stabilindu-se în Germania – vorbea fluent germana din familie, mama sa, Anna Priester, fiind săsoaică din Hălchiu – pentru a reveni la profesia de medic. În paralel cu această complexă activitate profesională, împletită peste o viață cel puțin la fel de tumultuoasă, frecventează cenacluri literare și cluburi de lectură din România, apoi cercuri literare de peste Ocean, și debutează în 1968 cu un volum de versuri apărut la New York, *Hic et Nunc*, prefațat de Vintilă Horia. De referință rămân anii uceniciei sale literare la cenaclul soților Gherghinescu-Vania de pe strada Crișan din Brașov, unde erau prezenți marii scriitori români repudiați de sistemul comunist, printre care Lucian Blaga sau Tudor Arghezi, pe care îi cunoaște în aceste împrejurări, dar paleta întâlnirilor literare de referință este mult mai largă și include personalități importante ale literaturii române care au rezistat cumplitei perioade proletcultiste. Numai în *Cârja lui Sisif*, în două episoade distincte, rememorează lista celor cunoscuți la cenaclul Domniței Gherghinescu-Vania:

În Salonul *Domniței Gherghinescu-Vania*: Lucian Blaga („Tăcut ca o lebedă” în „Marea trecere”); Vladimir Streinu (Mă întrebă „Cum stai cu sputa?”); Octav Șuluțiu („Cotropitor mă simt”); Tudor Arghezi (Acoperind mucegaiul cu „Cuvinte potrivite”); M.R. Paraschivescu („Nu te țigăni când scrii”); Șerban Cioculescu (Cu nasul lung, infailibil în judecățile estimative); Ștefan Baciu (Vorbind ca „Praful de pe tobă”) (p. 144),

printre alți «autori autohtoni care „mi-au dat mâna”»: Ionel Teodoreanu, Ion Minulescu, Al. Brătescu-Voinești, Geo Bogza, Radu R. Rosetti, întâlniți „în restaurantul tatei”, adică în fostul restaurant *Ursu* din Palatul Czell de pe strada Mureșenilor colț cu actuala stradă a Eroilor, ori în alte locuri din oraș, în trenurile spre și dinspre Brașov ori în împrejurimi; Liviu Rebreanu, Gellu

Naum, Anatol Baconsky, Victor Felea, Ovidiu Drâmba, Victor Papilian, Dan Deșliu, Francisc Munteanu, Ion Caraion, Marin Preda, Cella Serghi, Victor Eftimiu, Virgil Gheorghiu, Al. Mușina, Tudor Vianu, Eugeniu Speranția, Camil Baltazar, Sașa Pană, Virgil Teodorescu, Nichita Stănescu, Cornel Regman, Petru Dumitriu, Mircea Zăciu, Constantin Cubleşan, Aurel Rău, Ileana Mălăncioiu, Dan Laurențiu, Horia Bădescu, Al. Cistelean, G. Uscătescu ș.a. (pe ultimii dintre ei i-a cunoscut la Cluj, în anii studiilor, sau ulterior, la diferite festivaluri, p.144, pp. 230-231). Această ucenicie în literatura de subzistență este, de fapt, adevărata școală de literatură pe care o urmează Nicholas Catanoy, cel care va deveni cunoscut (nu și în România) în anii ‘70 prin activitatea sa în cadrul grupului L=A=N=G=U=A=G=E din New York. A lăsat o puternică impresie în lumea literară din Québec, unde a fost asociat mișcării avangardiste și unde a primit primul său premiu internațional de poezie, iar ulterior și în Franța și Germania. Chiar dacă a purtat corespondență cu românii din țară și a publicat în reviste literare românești importante, chiar dacă a beneficiat de sprijinul lui Gheorghe Crăciun, de exemplu, care i-a prefațat una dintre lucrări, *Surăsul Pandorei*, apărută în 1996 la Paralela 45, sau de sprijinul reprezentanților diferitelor generații ale școlii brașovene de literatură, printre care și cel al tinerei Loredana English, care i-a tradus *Recviem pentru Sandy*, volumul pentru care i s-a decernat în 1992 premiul Robert-Lucien Geeraert, Nicholas Catanoy nu a ajuns un nume cunoscut în lumea literară românească și nu s-a bucurat, din nefericire, nici măcar de adevărata recunoaștere în viața literară brașoveană. Practicând „scriitura babelonescă”, dar sperând la întoarcerea și recunoașterea literară la Brașov, Catanoy a trăit dezamăgirea unei tăceri cumplite din partea criticii literare autohtone, așa cum o va mărturisi într-o scrisoare din 2008 adresată soților Mircea și Sânziana Migia (fiica Valeriei Căliman, publicista și profesoara din Brașov anchetată și deținută în închisorile comuniste, pe care o cunoștea din anii tinereții sale):

La acest scenariu rocambolesc, alte neplăceri mi-au înăcrit existența. „Cârja lui Sisif” (care m-a zdruncinat financiar) s-a bucurat

de-o muțenie critică, imperială. Din cele 50 de volume plasate la diverse reviste literare din țară, doar una, revista „Ramuri” mi-a acordat o pagină elogioasă. În rest, pustiu saharian, amintindu-mi de faptul că „vremea mea a trecut”, trecută poezia, la orizont dospind uitarea.¹

Articolul la care face referire în corespondență este „Cartea, cârja lui Nicholas Catanoy” semnat de Paul Aretzu², dar cel mai important promotor al întregii opere a enciclopedistului brașovean în România a rămas poetul și criticul literar clujean Ion Cristofor, la care face trimiteri în text.

Revenind la conținutul lucrării *Cârja lui Sisif*, o lectură atențată explică de ce scriitorul nu s-a bucurat de succes în România. Proiecția sa lucidă, capabilă nu doar să explice ciclicitatea sisifică a culturii, ci și să prefigureze parcursuri, a fost în profund decalaj în raport cu orizonturile imuabile ale unei literaturi autohtone cimentate ideologic (decalajul fiind, evident, în defavoarea literaturii române). Scriitura sa încărcată de sarcasm, atingând poticnelile, stagnările, inconsistențele și mofturile vârștelor literare (românești) nu putea fi înghițită de promotorii unor altfel de proiecții stilistice, discursive, tematice, ideologice. Nicholas Catanoy a devenit indezirabil și trecut în tăcere, acoperit de „pustiul saharian” al dezinteresului autohton, deși s-a numărat printre cei care, la începutul anilor '90, alături de un Virgil Nemoianu, de pildă, a încercat să deschidă ochii societății românești cantonate în vârște și generații ale creației literare și în indestructibilul realism coroziv, constant în creația autohtonă a ultimelor multe decenii.

Scrierea concentrată a lui Catanoy nu iartă pe nimeni, de la pleiada „blestemaților”: Neruda, Aragon, Malaparte, Pound, Céline, Hikmet, Ritzos, care au făcut cândva pactul cu dictatura, până la autohtonii corupți de regimuri, făcând clar distincție între autori și operele lor și judecând în norma unui estetism

¹ Fragment din corespondența lui Nicholas Catanoy preluat în articolul „Viață de roman: Nicholas Catanoy, cel mai călătorit scriitor brașovean” din numărul din 20 iunie 2024 al publicației locale *Monitorul Expres*.

² Paul Aretzu. (2008). Cartea, cârja lui Nicholas Catanoy. *Ramuri*. Nr. 4.

aparent învechit, dar valid. În același duh nici literatura însăși nu este scutită de critica sa corozivă, prin suprapunerea ei exactă a peste peisajul utilitarist global (care include „vanzarea faustică a spiritului”), concluzia fiind că „doar literatura e gratuită” (p. 7) – și nu este vorba despre o gratuitate în raport cu piața, despre însușirea de a nu costa nimic, ci despre zădărnicia sau netemeinicia ei, despre bolovanul împins spre Acrocorint de fiecare dintre scriitorii în încercarea sisifică de întemeiere în condițiile unei alunecări sau rostogoliri iminente. Într-o asemenea perspectivă, în care literatura devine „timpul furat vieții” (recitind *Tristram Shady*), soluția prefigurată e sfidarea iluziei (înțelese ca rațiune literară) pentru bucuria spiritului. Lumea sisifică are înțeleșuri și mai adânci în poezie (privirea metareferențială este cea care contează în abordarea lui Catanoy):

Sisiful poeților. Pentru poeți, piatra reținută de sol este interpretată în sensul gândirii blocate, imposibil de a aspira spre necunoscut, mitul reprezentând un act „anti-poetic” prin excelență. Pentru *Victor Hugo* (*Odes et Ballades*, 1824), mitul lui Sisif reprezintă efortul epuizant al scriitorului care nu ajunge să-și împlinească creația. *Theophile Gautier* (în poezia *Le Guignon*) susține teza dificultății creatoare (creația fiind grea ca o piatră, greu de urnit). Optimistă în schimb este interpretarea lui *René Char*. Într-un omagiu dedicat lui Georges Braque, Char îl botează pe Braque elegant, denumindu-l *Sisypho-oiseau*, identificând mitul cu strădania artistului de a se metamorfoza, sfidând greutatea creației (*Reserche de la Base et du Sommet*, Pléiade, p. 679). (p. 145),

depășind simpla angajare în resemnificarea lirică a mitului antic. Bolovanul urnit de Catanoy nu este doar propria operă, ci și propria viață – anii din urmă l-au adus la memorii, pe care le denumește „confesiunile unei vieți neîmplinite” (p. 19) –, în ciuda faptului că a trăit, cu certitudine, cea mai aventuroasă dintre viețile reale și posibile ale autorilor brașoveni. În privirea de la înălțimea lui Ernesto Sabato din *Ante del fin*, cu aceeași luciditate și în același stil fragmentar, aforistic pe alocuri, Nicholas Catanoy lasă în urmă bolovanul propriei opere și al propriei

vieți la poale, incapabil de a fi urnit de critica literară contemporană, cum a fost incapabil a fi fixat la înălțimile la care l-a dus scriitorul brașovean de critica tăcută a secolului prin care a trecut.

Convins de funcția mistică a poeziei, pe care o vede ca pe „act religios”, deoarece „invocă, evocă, celebrează” (p.48), Nicholas Catanoy – un Sisif învins în lupta cu propriile țeluri, pe de alta învingător în raport cu eternitatea pe care o abandonează în sarcina urcării bolovanului – privește cu luciditate literatura contemporană și dă verdicte dintre cele care nu pot plăcea masei de creatori mimetici sau orientați după liniile de forță ale unor ideologii literare insuficiente la scara istoriei literare: „Poezia contemporană nu poate supraviețui dacă nu va reuși să-și găsească originile în magia cuvântului și în libertățile imaginării” (p. 63). Aceeași luciditate e regăsită și în reflectarea literaturii electronice, care nu schimbă conținutul literaturii, „ci doar rapiditatea transmisiunii unui text emis de-o nouă clasă elitară”, caz în care „sistemul autoreferențial, neavând critici, încurajează bazaconiile literare” (p. 71). Pierderea inefabilului literaturii îl sperie cel mai tare pe enciclopedistul brașovean. Fin cunoscător al creației americane, pe care o și marchează prin prezența sa în grupul literar L=A=N=G=U=A=G=E, rămas în dialog cu reprezentanți dintre cei mai semnificativi ai diferitelor vârste și curente literare de peste Ocean, preluate de multe ori necritic în textele autohtone, printre care și cu unul dintre teoreticienii postmodernismului, Ihab Hassan, Nicholas Catanoy se opune „nihilismului bavard” al postmodernismului insuficient sieși, ori parodierii care, spre deosebire de pastșa născută dintr-un act de admirație, „rezultă dintr-o mânie care se traduce printr-o caricatură” (p. 72) și denunță postmodernitatea prin autosuficiența sa și arta postmodernă deopotrivă: „Arta (post)modernă nu poate fi sublimă pentru că nu poate exprima indicibilul. Tot ceea ce ea poate spune este faptul că nu e capabilă să o spună” (p. 95). Nici textualismul ca ideologie estetică (cu rădăcini în gândirea franceză din a doua jumătate a secolului trecut) nu scapă privirii critice a lui Catanoy: „Textualiștii nu se întrebă ce este

literatura. Ci ce este „literaritatea”. Un nou bastard anti-kalokagathonian” (p. 212), cum nici rădăcinile sale psihologice ori verbiajul pseudoștiințific al unor intelectuali francezi nu rezistă sub rostogolirea bolovanului lăsat să cadă intenționat și accelerat în mișcarea lui de atacul fizicienilor Alan Sorkal și Jean Bricmont în raport cu flamboaianții Lacan, Baudrillard, Virilio, Lyotard, Derrida, Kristeva, Deleuze, Irigaray, Latour ș.a., într-un act ce reprezintă „un început curajos și necesar pentru a denunța jargonul indigest al impostorilor terorizând lectorii” (p. 28). Ordinea lumii postmoderne este pusă de asemenea în dezbatere și contestată prin impunerea marginalului și gândirii unice capabile să răstoarne bunul mers al democrației:

Democrația, ca și în cazul dragostei, rămâne mereu fragilă, chiar atunci când, în aparență, pare durabilă. Slăbiciunile democrației au fost explicate prin avalanșa extremismului politic sau a fanatismului religios. Pericolul cel mare e de ordin intrinsec, datorită unei ideologii fără subiect, a unui stat fără națiune, a narcisismului hedonist, a minciunii, a corupției, a gândirii unice (*political correctness*) și, nu mai puțin, datorită descompunerii morale... (p. 67).

Opunându-se acestei alunecări în încercarea societății de a urca, sisific, propria organizare la înălțimea necesară evoluției, Nicholas Catanoy denunță iluziile unei forme de egalitarism și utilitarism stângist răspândit în Occident și servind drept model facil unei literaturi care își uită rădăcinile, vigoarea și menirea. Atelierele de *creative writing* sunt asociate, în acest cadru stângist și utilitarist care deformează percepția, cu *Școala de Literatură* din perioada proletcultistă (p.299), iar presa literară autohtonă este văzută în „avalanșa de atacuri personale, debateri sterile, țâfnă, injurii, ranchiune, mușcături veninoase” (p.388).

Rămân din povestea fragmentară a lui Catanoy luciditatea și concizia textului, diagnoza precisă privitoare la literatură și societate, lipsa patetismului care ar fi ucis demersul, bogăția referințelor și absurdul propriei inserții într-o poveste a umanității, deopotrivă și a lui, care debutează în parcurgerea abruptului stâncii Acrocorint a propriei vieți cu așteptarea becketianului

Godot: „... la capătul drumului, – *en attendant Godot!*” (p. 5) și se încheie pe înălțimea de unde se rostogolesc propria viață și propria operă și unde Godot însuși, într-o altă ipostază, îl așteaptă pe Catanoy: „La poarta de ieșire – *Godot*, în straie blecheriene – așteptându-mă...” (p. 426).

Cârja lui Catanoy rămâne, după cum subliniază și Aretzu, cartea, iar fericirea în complexul sisific este eliberarea de eternitate. Lucidă lecție morală, apropiată de viziunea cioraniană – cu Cioran se va fi plimbat prin Jardin du Luxembourg pentru a rememora Brașovul din care marele spirit tragic, existențialist și apatrid reține câteva portrete vagi și o surprinzătoare bogăție de detalii geografice, „fără a intra în narcoza nostalgiei” (p. 321) –, prin care se desprinde de literatura păstoasă și nedigerabilă a unui secol alunecând în gol, de „marmelada «existențial-semiologic-structuralo-hermeneutico-intertextualo-deconstrucționistă»” a unor Sartre, Barthes, Lacan, Derrida, Lyotard care încă mai amăgesc autorii și degradează „sensul estetic și uman al literaturii” (p. 10). Tăcut și departe, plecat din această lume după aproape un secol de zbatere sisifică, lucid și integru, desprins de patimile secolului, dar fără să le uite – memorabilă este scena amintirii cumplitelui an 1943 la Brașov, prin imagini ilustrative: primul bombardament american asupra orașului sau „ultima amintire a anului, când legionarii m-au obligat să citesc pamfletele „Gărzii de Fier”, ca și cum ineptiile patriotarde m-ar fi determinat să devin un patriot înflăcărat și cultul morților, un un îndreptar al eroismului tembел.” (p. 40) –, privind critic spre sine și spre ceilalți, inclusiv spre propria țară, spre orașul de origine, spre literatura acestor locuri, Nicholas Catanoy lasă în urmă o operă revizitabilă, care dacă ar fi citită fără patimă, ar contribui la remodelarea peisajului literar autohton. Pare însă improbabil acest lucru atâta vreme cât cei ce ar putea-o face continuă să aștearnă „pustiul saharian” al tăcerii critice, afectați de diagnoza aspră a lui Catanoy asupra tuturor *-ismelor* care nu doar că bântuie, ci (le) și modelează literatura.

Despre orizontul unei noi paradigme

1. Civilizația analfabetismului în limba română. *Civilizația analfabetismului*¹, în original *The Civilization of Illiteracy*, a fost publicată pentru prima dată în 1997 la editura Universității din Dresda. La aproape douăzeci de ani de la apariție, în prima ediție românească apărută la Editura Spandugino grație editorului Lavinia Spandonide și traducătorului Luana Stoica, lucrarea rămâne la fel de actuală, producând, într-o societate românească în care valurile civilizației au resimțit o ușoară întârziere, aceleași reacții ca cele stârnite la prima ediție, în limba engleză. Dacă luăm în considerație faptul că scrierea efectivă a cărții a început în 1983, viziunea autorului asupra noului pe cale să se producă nu poate decât să surprindă și mai mult. Despre această claritate în viziune s-au pronunțat personalități universale. De exemplu, această primă ediție românească este însoțită de cuvântul recent plecaților dintre noi (la începutul anului 2016) Umberto Eco și Solomon Marcus, două personalități enciclopedice și vizionare, coagulând direcții și tendințe în dezvoltarea câmpului științific al ultimelor decenii. Dar, ne avertizează autorul în prefața ediției românești, „Dacă evenimentele ultimilor 20-30 de ani v-au surprins, ceea ce urmează va depăși până și cadrul imaginației. Asta e promisiunea pe care pot s-o fac fără nicio ezitare.” (p. VI).

Autorul, Mihai Nadin, este brașovean prin origine și personalitate universală prin dimensiunea operei sale și prin

¹ Mihai Nadin. [1997] (2016). *Civilizația analfabetismului*. Traducere: Luana Stoica. București: Editura Spandugino. 946 p., B5.

parcursul complex al unei vieți/cariere unice: absolvent al Poli-tehnicii bucureștene și al Facultății de Filozofie a Universității din București, cu un doctorat în estetică, ulterior absolvent de studii post-doctorale în logică, filozofie și teoria științei la München, a predat în România, Germania și Statele Unite la uni-versități renumite (Stanford, California-Berkeley, Dallas), dez-voltându-se multidirecțional, rizomatic, dar focalizându-și inter-esul în ultimii ani pe sistemele de anticipare.

Civilizația analfabetismului nu a fost scrisă cu pretenția an-gajării discursive prin profeții fundamentate științific, ci din ne-voia unei revizuiți a condiției umane, în contextul unei dinamici a societății într-un ritm aiuritor. Așadar, lucrarea nu poate fi rez-umată (așa cum sunt mulți cititori tentați, la prima lectură) la o previziune profană asupra unei civilizații care să ia locul alteia, nevoită să-și recunoască inadaptarea, ci mai degrabă rezultatul unei înțelegeri profunde a modului în care pașii noii civilizații se așază în firescul evoluției umanității, fără inserții morale, fără regrete, fără nostalgii paseiste. O carte care, chiar dacă nu inten-ționează proiecția futuristă a *Șocului viitorului* lui Alvin Toffler sau *Megatendințele* lui John Naisbitt, se situează în proximitatea firească a proiecției unui viitor probabil în confirmarea înțelege-rii lui Marshall McLuhan a valurilor culturii: predominant orală până la revoluția industrială, apoi predominant scrisă, până la supremația fluxurilor informaționale, respectiv predominant vizuală în zilele noastre. O proiecție în reorganizarea epistemică pe care, probabil, nicio altă carte românească nu a reușit să o producă de la *Provocarea științei* a lui Solomon Marcus încoace. Oricum, ideile celor două mari spirite se întâlnesc și provocările axiomatice, fizicii, medicinei, filozofiei, științei, energiei, științe-lor sociale, informației, limbajelor, istoriei, indicatorilor sociali, educației (programelor și manualelor școlare), matematicii, pri-mesc răspuns, la nici 10 ani distanță în limba engleză, la aproa-pe 30 de ani în limba română, prin provocarea limbajului în ra-port cu dezvoltările societății, pieței, sistemului de învățământ, cu angajările vizualului, cu excesele sexualității explicite, cu răs-punsurile religiei, cu refundamentarea filosofică, cu nevoile

artistice, cu noile angajamente ale politicii și ale puterii „hard” (până la reconfigurarea practicii războiului în zilele noastre), dar mai ales cu reconfigurarea comunicării. Rezultatul inadec-vării omului croit în orizontul paradigmatic al civilizației scrisu-lui, al civilizației alfabetismului forte, este o îndepărtare firească de proiecția după sistemele de valori valide în alt cadru și o con-figurare a unor noi sisteme de valori în orizontul așa-numitei paradigme a analfabetismului. Individul, incapabil să țină pasul cu evoluția tehnologiei, se adaptează unor cerințe minimale spre a se menține în jocul provocărilor, pierzând în ceea ce pri-vește coerența sistemelor de semne ale civilizației anterioare (a alfabetismului), fiind, totodată, incapabil să se înscrie în dina-mica evoluției și așezărilor în noul orizont paradigmatic: „Analfabetismul despre care vorbește autorul, notează Mina-Maria Rusu¹, este de fapt un simptom al lumii moderne, derivat din rapide schimbări de paradigmă ontologică, în care asistăm la Propria noastră bagatelizare (îndepărtându-ne de noi înșine)”.

În acest orizont al schimbării, al configurării unui nou relief axiologic – instabil, deocamdată, în facere și așezare – *Civilizația analfabetismului* este o carte despre cantitatea uriașă de viitor înmagazinată în prezent. Nu o carte profetică. Ci doar una fun-damentală. Uriașă. O lucrare care radiografiază prezentul încărcat de viitor și ne dă speranța în ceea ce privește configurarea sistemelor de valori ale noii paradigme.

2. Criza de viziune a lumii. Mihai Nadin este un vizionar, un om care, trăind în proximitatea schimbării de paradigmă, a înțeles să distingă configurația țărmlui pe care urmează să acosteze umanitatea. A făcut-o mai întâi cu *Civilizația analfabe-tismului*, publicată pentru prima dată în 1997, iar acum cu pri-ma lucrare publicată mai întâi în limba română după debutul

¹ Mina-Maria Rusu. (2016). Un semnal de alarmă pentru lumea contempo-rană. *Tribuna învățământului. Revistă națională de științe, educație și cultură*. URL: <http://www.tribunainvatamantului.ro/un-semnal-de-alarma-pentru-lumea-contemporana/>